

ชื่อเรื่อง/แนวปฏิบัติที่ดี	เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ สุโขทัย
ชื่อ-นามสกุล ผู้นำเสนอ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกษร เอ็มโอด
ชื่อสถาบันการศึกษา	วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย
หน่วยงาน	สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
เบอร์โทรศัพท์มือถือ	0897070300
เบอร์โทรสาร	055613508
E-Mail address	kasonamod18@gmail.com

บทสรุป

การจัดการความรู้เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย เป็นการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน โดยรวบรวมองค์ความรู้จากบุคลากรภาควิชานาฏศิลป์วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย เผยแพร่สู่สาธารณะชนโดยกระบวนการจัดการความรู้

ในกระบวนการจัดการความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัยดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย โดยคัดเลือกจากบุคลากรภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ที่มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดง ซึ่งแบ่งเป็น ๖ ประเภท ได้แก่ คำประพันธ์ประเภทอวยพร คำประพันธ์ประเภทถวายพระพร คำประพันธ์บทการแสดงประเภทโขนละคร รำ คำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยม คำประพันธ์ประกอบการแสดงแสง สี เสียง และคำประพันธ์ประเภทบทอาลัย ตลอดจนบุคลากรที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม มาดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมตามกระบวนการจัดการความรู้ และสร้างองค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่องค์ความรู้ และให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้สะดวก

คำสำคัญ เทคนิคการแต่งคำประพันธ์ สำหรับใช้ในการแสดง วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

บทนำ

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะการแสดงประกอบดนตรีของไทย เช่น ฟ้อน รำ ละคร โขน แต่ละท้องถิ่นจะมีชื่อเรียกและมีลีลาการแสดงที่แตกต่างกันไป ซึ่งจะมีความสวยงามตามองค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย ไม่ว่าจะเป็นท่าทางการเยื้องกรายที่ถูกต้องตามแบบแผน ตามบทบาทของตัวละครหรือประเภทของการแสดง มีการสื่อความหมายด้วยลีลาท่ารำที่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญทำให้นาฏศิลป์ไทยมีความโดดเด่น เป็นที่ชื่นชอบแก่นานาประเทศ

การสื่อความหมายของตัวละครที่ชัดเจนจะทำให้ผู้ชมเข้าใจการแสดงในชุดนั้น ๆ เข้าถึงความรู้สึกของตัวละครที่สื่อสารออกมา ซึ่งการสื่อสารที่ไม่ซับซ้อนในการสื่อสารผู้แสดงใช้เพียงสีหน้า ท่าทาง ในการสื่อสารอารมณ์ต่าง ๆ ออกมา เช่น อารมณ์รัก โกรธ เศร้า ดุขัน สนุกสนาน เรียกการสื่อสารเหล่านี้ว่า ภาษาท่า ส่วนการสื่อสารที่มีบทร้อง ผู้แสดงต้องสื่อสารตามบทร้องนั้น ๆ เรียกว่า การตีบท ซึ่งเป็นการรำตามบทร้อง บทพากย์และบทเจรจา หรือตามบทประพันธ์ ผู้แสดงจะต้องใช้ภาษาท่า ภาษานาฏศิลป์ เพื่อสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจสอดคล้องตามเนื้อร้อง จังหวะและทำนองเพลง การตีท่าจะเป็นไปตามบทประพันธ์ ท่าทางที่ผู้แสดงถ่ายทอดออกมาจะต้องสื่อความหมายตามคำประพันธ์ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าคำประพันธ์เป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการประดิษฐ์ท่ารำ จึงต้องมีการปรับคำประพันธ์หรือแต่งคำประพันธ์ให้ผู้แสดงสามารถแสดงได้อย่างสวยงาม

การแต่งคำประพันธ์เป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยความละเอียดอ่อน มีความรอบรู้เรื่องภาษาเป็นอย่างดี หลายคนอาจมีทักษะในการแต่งคำประพันธ์ แต่งออกมาได้ไพเราะมีความหมาย ผู้ที่ได้อ่านหรือได้ฟังเกิดความสะเทือนใจ มีอารมณ์คล้อยตามเรื่องราวในบทประพันธ์ แต่ถ้าเรานำคำประพันธ์เหล่านี้มาใส่ท่ารำอาจพบว่าท่ารำที่ออกมานั้นไม่สวยงาม ประดิษฐ์ท่ารำได้ยาก ไม่เป็นไปตามแบบแผนของการใช้ท่ารำ ดังนั้นการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสวยงามของท่ารำเป็นอย่างมาก

การแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดง เราจะพบมากในการรำถวายพระพร การรำอาวยพรในงานต่าง ๆ ในการรำแต่ละครั้งจะต้องมีผู้ที่ได้รับมอบหมายให้แต่งคำประพันธ์ ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ในเรื่อง ฉันทลักษณ์ ความหมายของคำ และสิ่งสำคัญคือจะต้องมีความรู้เรื่องท่ารำเป็นอย่างดี จึงจะสามารถแต่งคำประพันธ์ให้มีท่ารำที่สวยงาม ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะเฉพาะบุคคลต้องใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นเวลานาน และมีน้อยคนที่สามารถแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงจัดว่าเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญต่อวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยเพราะเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างงานวิจัย งานสร้างสรรค์ งานนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม

อย่างมีคุณค่าแก่สังคมและให้บริการวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรมแก่สถานศึกษา ชุมชน และสังคมอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ จากพันธกิจของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยและความสำคัญขององค์ความรู้ซึ่งกล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น วิทยาลัยจึงเห็นว่าควรมีการดำเนินการจัดการความรู้ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางให้แก่บุคลากร นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ ได้นำองค์ความรู้ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

ในการจัดการความรู้ของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย คณะผู้บริหารได้จัดให้มีงานการจัดการความรู้ขึ้นในโครงสร้างการบริหารงานของวิทยาลัย โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมขึ้นในหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม และมีการกำหนดนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่คณะทำงานสำหรับการจัดการความรู้ด้านการเรียนการสอน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยได้ดำเนินการจัดการความรู้เรื่อง “เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย” ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

๑. การค้นหาความรู้

๑.๑ คณะทำงานการจัดการความรู้ของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยดำเนินการประชุมเพื่อค้นหาว่าความรู้ใดมีความสำคัญ ซึ่งคณะทำงานได้ตั้งเกณฑ์ในการพิจารณาโดยให้ความสำคัญไปในเรื่องของการทำงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เมื่อคณะทำงานการจัดการความรู้พิจารณาแล้วเห็นสมควรว่าควรดำเนินการจัดการความรู้เกี่ยวกับหลักการแต่งคำประพันธ์ที่ใช้ในการแสดงเนื่องจากการแต่งคำประพันธ์ในการแสดงเป็นความสามารถเฉพาะบุคคลที่ต้องอาศัยทักษะ ความรู้ ความเข้าใจระหว่างหลักการประพันธ์และหลักการแสดง ถ้าผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ทั้งสองอย่างจะทำให้การแสดงนั้นออกมาสวยงาม

๑.๒ คณะทำงานการจัดการความรู้ จัดทำแผนการจัดการความรู้ km ๑, km ๒ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย

๑.๓ แต่งตั้งคณะกรรมการการจัดการความรู้ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย โดยคัดเลือกบุคลากรของวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดง

๑.๔ ประชุมคณะกรรมการการจัดการความรู้เพื่อจัดทำ Knowledge Mapping (แผนที่ความรู้) เพื่อช่วยให้เห็นภาพรวมของคลังความรู้ว่าความรู้ใดมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อเทคนิคการแต่งคำประพันธ์

สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย เนื้อหาในการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยคณะกรรมการนำเสียงที่ได้บันทึกไว้นั้นมาถอดความและจัดพิมพ์เป็นไฟล์เวิร์ดนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงแต่ละครั้งมาพิมพ์ให้คณะ KM Team ได้อ่านโดยไม่มีการตัดข้อความหรือสรุปความ เพื่อทราบถึงข้อมูลที่ได้

๒. การสร้างและแสวงหาความรู้

คณะกรรมการการจัดการความรู้เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย จัดประชุมโดยเชิญบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงเข้าร่วมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีคณะกรรมการการจัดการความรู้บันทึกเสียงและจดบันทึกเนื้อหาในการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยคณะกรรมการนำเสียงที่ได้บันทึกไว้นั้นมาถอดความและจัดพิมพ์เป็นไฟล์เวิร์ดนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงแต่ละครั้งมาพิมพ์ให้คณะ KM Team ได้อ่านโดยไม่มีการตัดข้อความหรือสรุปความ เพื่อทราบถึงข้อมูลที่ได้

๓. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ

คณะกรรมการการจัดการความรู้ได้นำความรู้ที่ได้จากการถอดความที่เป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้นมาจัดการให้เป็นหมวดหมู่ตามที่ได้กำหนดไว้ใน Knowledge Mapping

๔. การประมวลและกลั่นกรองความรู้

๔.๑ คณะกรรมการการจัดการความรู้ นำความรู้ที่จัดหมวดหมู่มาปรับปรุงภาษาให้เป็นภาษาที่อ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

๔.๒ คณะกรรมการการจัดการความรู้ นำความรู้ที่ได้ปรับปรุงภาษาแล้ว นำมาจัดทำในรูปแบบเอกสารที่เป็นรูปเล่มให้เป็นแบบมาตรฐาน ร่วมกันตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

๕. การเข้าถึงความรู้

๕.๑ คณะทำงานการจัดการความรู้ ประสานงานกับงานเทคโนโลยีจัดทำเป็นเพจองค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย มีกำหนดเผยแพร่องค์ความรู้ตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ผู้ที่สนใจติดตามได้อย่างต่อเนื่อง

๕.๒ คณะทำงานการจัดการความรู้ประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย ให้บุคลากร นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่สนใจทราบ

๖. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

คณะทำงานการจัดการความรู้ประสานงานกับงานเทคโนโลยี นำองค์ความรู้ เช่น วิทยุทัศน์ ป้ายโปสเตอร์ เผยแพร่ในเพจองค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ามาศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้ โดยมีแอดมินเป็นผู้คอยตอบคำถามหรือส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญอื่นช่วยตอบ

ภาพที่ ๑ กิจกรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่การจัดการความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย

๗. การเรียนรู้

คณะทำงานการจัดการความรู้ รวบรวมความรู้ที่ได้จากการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปทดลองใช้ในการแต่งคำประพันธ์สำหรับการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัยและจดบันทึกการพัฒนาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาแล้ว มาแลกเปลี่ยนในเพจองค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย เป็นเกลียวความรู้อย่างต่อเนื่อง

ผลและอภิปรายผลการดำเนินงาน

การแต่งคำประพันธ์สำหรับการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย สิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือ จะต้องแต่งคำประพันธ์นี้เพื่อใคร เนื่องในโอกาสอะไร เพราะแต่ละโอกาสจะมีเทคนิคการใช้คำใช้ทำร่า การแต่งกาย การบรรจุเพลงที่ต่างกัน ตลอดจนการใช้คำประพันธ์ควรใช้คำประพันธ์ประเภทใด ร้อยแก้ว ร้อยกรอง หรือโคลงสี่สุภาพ

ในการแต่งคำประพันธ์สำหรับการแสดงจะแตกต่างจากการแต่งคำประพันธ์โดยทั่วไป เพราะการแต่งคำประพันธ์สำหรับการแสดงจะต้องเกี่ยวข้องกับหลายส่วน ได้แก่ การใช้คำ การแต่งกาย การบรรจุ

เพลงเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสในการแสดงนั้น ๆ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ถ้าผู้แต่งคำประพันธ์เป็นผู้มีความรู้ในการแสดง การกำหนดคำที่ใช้จะสามารถนำมาประดิษฐ์ทำราได้สะดวก สวยงาม และเหมาะสมกับโอกาส ซึ่งเราสามารถแบ่งการแต่งคำประพันธ์ที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ ดังนี้

๑. คำประพันธ์ประเภทอวยพร

อวยพร หมายถึง ให้พร อำนวยพร ซึ่งเป็นการแสดงความยินดีหรือความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ในโอกาสต่าง ๆ เช่น ขึ้นปีใหม่ วันคล้ายวันเกิด วันครบรอบแต่งงาน สำเร็จการศึกษา เปิดกิจการ เลื่อนตำแหน่ง วันแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ เกษียณอายุ เป็นต้น ดังนั้นการแต่งคำประพันธ์ประเภทอวยพรผู้แต่งคำประพันธ์จะต้องรู้เสียก่อนว่าจะต้องแต่งบท อวยพร ในโอกาสใด ให้ใคร

คำประพันธ์ประเภทอวยพร จะเป็นคำประพันธ์ประเภทใดขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์ว่าจะใช้คำประพันธ์ประเภทใดในการสื่อสาร จะใช้คำประพันธ์ประเภทกลอน หรือโคลง แต่ส่วนมากจะประพันธ์เป็นกลอนแปด เพราะแต่งง่ายไม่ซับซ้อน และสะดวกในการบรรจุเพลงร้อง

ในการแต่งคำประพันธ์ข้อมูลสำหรับผู้แต่งคำประพันธ์ต้องรู้คือประวัติและผลงานของผู้ที่เราจะแต่งคำประพันธ์ เช่น การอวยพรในโอกาสเกษียณอายุ ผู้ประพันธ์จะต้องกล่าวถึงประวัติ ผลงานที่ผู้เกษียณอายุได้ทำได้ ลักษณะเหมือนกิตติกรรมประกาศ คุณูปการ กล่าวถึงคุณงามความดี เป็นการ ยกย่อง เชิดชู โดยปกติการแต่งคำประพันธ์ประเภทอวยพร จะแต่งประมาณ ๔ บท (๘ บรรทัด) ไม่นิยมแต่งยาวกว่านี้ เพราะการแสดงจะยาวไม่น่าสนใจ สำหรับรูปแบบนั้น ใน ๒ บทแรกจะกล่าวว่าผู้ที่เราแต่งคำประพันธ์ให้ชื่ออะไร เป็นใคร บทที่ ๓ มีผลงานอะไร บทสุดท้ายจะเป็นการอวยพร สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในเรื่องของการอวยพรคือ ศาสนา จะต้องรู้ว่าผู้ที่เรากล่าวถึงนับถือศาสนาอะไร ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ หรือศาสนาอิสลาม เพราะผู้ประพันธ์จะเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาให้พร ถ้านับถือศาสนาพุทธก็ใช้คำว่า พระตรัย พระรัตนตรัย กรณีผู้ประพันธ์ไม่รู้ข้อมูลด้านนี้ ให้ใช้คำกลาง ๆ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากล ดลบรรดาลประสาธผล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์ห้ามมองข้าม

การใช้คำไม่ควรใช้คำที่สวยแต่มีความหมายซ้ำซ้อน เช่น อำนวย อวยพร บวรศักดิ์ ฯลฯ ถึงแม้เป็นคนละคำแต่ความหมายเหมือนกัน การใช้คำลักษณะอย่างนี้จะมีผลต่อการใช้ทำรา ทำราจะใช้ ทำใหญ่หรือทำเล็ก สำหรับทำใหญ่ คือ ทำที่แสดงถึง ความโอ้อ่า สง่างาม ความยิ่งใหญ่ มือหรือแขนที่แสดงทำราจะอยู่ในระดับที่สูง เป็นทำราที่นำมาจากรำแม่บทใหญ่ แม่บทเล็ก รำมาตรฐาน ส่วนทำเล็กจะเป็นทำราที่ง่าย ๆ

นอกจากคำประพันธ์แล้ว การบรรจุเพลงก็เป็นส่วนที่มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ต้องสอดคล้องกับโอกาสในการแสดงเพราะเพลงมีส่วนเกี่ยวข้องในการแต่งกาย เช่น เพลงสืนวน พญาสีเส้า สะสม ขอมสุวรรณ เพลงประวัติศาสตร์ การแต่งกายของผู้แสดงจะห่มสไบ นุ่งผ้าโจงกระเบน เป็นต้น หรือถ้าต้องการให้การแสดงลักษณะการฟ้อน สามารถใช้เพลงสำเนียงลาว ผู้แสดงแต่งชุดลาวดวงเดือน ได้เช่นเดียวกัน

ตัวอย่างคำประพันธ์ประเภทอวยพร

บทราเกิดเกียรติคุณ "ศิลปินแห่งชาติ ปี ๒๕๓๒"

โดย เสรี หวังในธรรม

- ปี่พาทย์ทำเพลงเวสุกรรม -

(ผู้แสดงแต่งกายนางใน ๘ คน ออกรำ)

- ร้องเพลงเวสุกรรม -

ศิลปะ เป็นเพื่อน ยามสบาย	ศิลปะ เป็นสหาย ยามโศกาลัย
ศิลปะ เป็นมิตร นิจนิรันดร์	ศิลปะ เป็นขวัญ ของปวงชน
ศิลปิน เป็นเพชร พิเศษสรรพ	ศิลปิน เป็นเครื่องประดับ ประดิษฐ์ผล
ศิลปิน เป็นพัชรา แห่งสากล	ศิลปิน เป็นคน ของแผ่นดิน

- ร้องเพลงมหาชัย -

ชาติใด สมถวิล มีศิลป์	คือลาภะ อัญมณี ประดับถิ่น
ชาตินั้น ย่อมประเสริฐ เลิศโสภณ	ด้วยศิลปิน แห่งชาติ พิลาดงาม
บุญแผ่นดิน ได้ศิลปิน เป็นรัตนะ	มีแต่จะ ฟุ้งเฟื่อง เรืองอร่าม
เป็นอารยะ ประเทศ เทียมเขตคาม	อันลือนาม ลือยศ ปรางกุไศล

- ร้องเพลงตระนิมิต -

เชิญอำนาจ ฤทธิแรง เทพแห่งศิลป์	จูงคุ้มครอง ศิลปิน ผู้ยิ่งใหญ่
ถ้วนทุกท่าน เลิศพลา อนามัย	เพื่อชาวไทย ชื่นชม สมใจเทอญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต, รั้ว -

ภาพที่ ๒ การแต่งกายแบบห่มสไบ

ที่มา : หนังสือวิพิธทัศนา

๒. คำประพันธ์ประเภทถวายพระพร

การแต่งคำประพันธ์ประเภทถวายพระพรโดยทั่วไปจะเหมือนกับการแต่งคำประพันธ์ประเภททอวยพร แตกต่างกันตรงที่ต้องใช้คำราชาศัพท์ เช่นคำว่า ถวายพระพร พระราชสมภพ ประสูติ ดังนั้น ผู้แต่งคำประพันธ์จะต้องรู้ว่าแต่งให้เจ้านายพระองค์ใด มีความรู้เรื่องคำราชาศัพท์ และต้องใช้คำให้ถูกต้องกับฐานันดรศักดิ์ ซึ่งมีลำดับชั้นดังนี้

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว , สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
๒. สมเด็จพระบรมราชินี , สมเด็จพระบรมราชชนนี , สมเด็จพระยุพราช , สมเด็จพระสยามบรมราชกุมารี
๓. สมเด็จพระเจ้าฟ้า
๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๕. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๗. หม่อมเจ้า

การแต่งคำประพันธ์ประเภทถวายพระพร จะแต่งประมาณ ๔ บท (๘ บรรทัด) เช่นเดียวกับบททอวยพร หรือถ้าผู้ประพันธ์แต่งคำประพันธ์ประเภทมีสร้อย วรรคที่เป็นสร้อยจะเป็นส่วนที่ขยายความของบุคคลที่ผู้ประพันธ์กล่าวถึง โดยเป็นวรรคที่บ่งบอกความสำคัญ หรือลักษณะ เช่น “ดอกเอ๋ยดอกชัยพฤกษ์ ผู้ผนึกพระกำลังไทย” สำหรับการแต่งคำประพันธ์ที่มีสร้อยเวลาบรรจุเพลงต้องใช้เพลงที่มีสร้อยด้วยเช่นกัน

เมื่อผู้แต่งคำประพันธ์แต่งบทเรียบร้อยแล้ว ลำดับขั้นตอนต่อไปเป็นการบรรจุเพลง ซึ่งถ้าผู้ประพันธ์มีความรู้ด้านการบรรจุเพลงและมีความรู้เรื่องทำนองก็สามารถบรรจุเพลงได้ด้วยตนเอง ก็จะทำให้การแสดงเป็นไปตามแบบที่ผู้ประพันธ์ต้องการ หรือผู้ประพันธ์จะให้นักดนตรีไทยที่มีความรู้ด้านการบรรจุเพลงดำเนินการบรรจุเพลงให้ก็ได้เช่นกัน แต่ผู้ประพันธ์จะต้องบอกความต้องการว่าต้องการให้การแสดงออกมาอย่างไร เพื่อให้นักดนตรีสามารถบรรจุเพลงได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์

ในการบรรจุเพลงต้องดูให้เหมาะสมกับโอกาสที่ใช้แสดง โดยคัดเลือกเพลงที่ชื่อเป็นมงคล การดูชื่อเพลง เช่น มหากาล มหาชัย มหาฤกษ์ เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ สมพระเกียรติ นอกจากใช้เพลงที่ชื่อเป็นมงคลแล้ว จะต้องดูเพลงที่สามารถนำมาบรรเลงเชื่อมต่อกันได้ โดยพิจารณาจากสำนวนเพลงเป็นหลักและหน้าทับที่ใช้ ผู้บรรจุเพลงอาจใช้เพลงที่มีหน้าทับปรกไ้ทั้งคู่ หรือเพลงที่ใช้หน้าทับสองไม้ทั้งคู่ ถ้าเพลงที่เลือกใช้ทั้งหน้าทับปรกไ้และหน้าทับสองไม้ จะต้องให้ใช้เพลงหน้าทับปรกไ้ขึ้นก่อน ต่อด้วยเพลงหน้าทับสองไม้ ส่วนเพลงที่ ๓ ถ้าเป็นบทถวายพระพรมักต่อด้วยเพลงหน้าพาทย์ เช่น มหาชัย พญาสีเส้า ต่อท้ายด้วยเพลงตระนิมิต หรือกระบองกัน หรือโปรยข้าวตอกดอกไม้ แต่เพลงมหากาล มหาชัย มหาฤกษ์ เป็นเพลงที่มีทำนองยาว เมื่อนำมาบรรจุจะทำการแสดงใช้เวลานาน ถ้าในกรณีผู้แต่งคำประพันธ์มีความรู้ด้านดนตรี หรือด้านการบรรจุเพลง ก็สามารถจินตนาการบรรจุเพลงได้เช่นกัน

การกำหนดเครื่องแต่งกายของผู้แสดงต้องให้เหมาะสมกับเพลงที่ใช้ สามารถแต่งได้ทั้งยืนเครื่อง
พระนางและแต่งแบบนางในราชสำนัก ตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดงานหรือผู้แต่งคำประพันธ์

ในด้านทำร่าส่วนใหญ่ในบทถวายพระพรจะมีท่าที่หมอบ - กราบ - คลานเข้า - ถวายบังคม เป็นต้น
ถ้าผู้ประพันธ์เป็นผู้ที่ทำได้จะสามารถจินตนาการหรือกำหนดรูปแบบการแสดงไปควบคู่กับการแต่งคำประพันธ์
และการบรรจเพลง เช่น ผู้ประพันธ์ต้องการให้การแสดงใช้คำได้เหมาะสมกับทำร่า

ตัวอย่างคำประพันธ์ประเภทถวายพระพร

บทร่าถวายพระพร เนื่องในวโรกาสวันพระราชสมภพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สำนักงาน ก.พ. ร่วมกับกรมศิลปากร จัดแสดง ณ สถานีโทรทัศน์ ช่อง ๙

วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๒๓

- ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำดีกดาบรรพ์ -

ร้องเพลงสรภัญญะ

สุรทิน ทวีดล	เมษายน มงคลวาร
ดินฟ้า สาธุการ	ตลอดโลก โฉลกชัย
เฉลิมพระขวัญ บรรจงจบ	พระราชสมภพ ประภาประไพ
สมเด็จพระ แก้ว เกศไทย	พระเทพรัตน์ ราชสุดา
สยามบรม ราชกุมารี	ผู้ทรงศรี แห่งศรัทธา
สมบัติ รัตนา	แห่ง เมธา ปรีชาชาญ
เมื่อร้อน พระผ่อนเย็น	เพราะพระเพ็ญ พระปฎิภาณ
คือเนตรกรรม พระภูบาล	เมื่อโปรดเทศ เสด็จเยี่ยม
บรรดา ปวงข้าบาท	ข้าราชการ พลเรือน
ภักดี มีมีเคลื่อนไหว	สะเหมือนข้า ละอองธุลี
น้อมเกล้าฯ ถวายพระพร	ณ บวร ดีถิปรดี
จงรัก และภักดี	ถวายแทบ พระบาท

ร้องเพลงเวสสุกรรม

จุ่งทรง พระเจริญ เพลินพระทัย	ประสงคไต่ สมพระราช ปรารธนา
จำเริญเกียรติ์ ปราบกฎ พระบุญญา	จำเริญศรี พระปรีชา วิชาชาญ
จำเริญพละ ฉวีเลิศ ประเสริฐศิริ	จำเริญปราชญ์ ราชดำริ พิเศษพิศาล
จำเริญพระปรีชา พระปฎิภาณ	พระชนมาน จำเริญพูน จำเริญเทอญ

- ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิตร, ร่ำ -

เสรี หวังในธรรม ประพันธ์

ภาพที่ ๕ การแต่งกายยืนเครื่อง
ที่มา : ฉัตรดา ยิ้มแย้ม

ภาพที่ ๖ การแต่งกายแบบนางใน
ที่มา : วิพิทักษ์นา

๓. คำประพันธ์บทการแสดงประเภท โขน ละคร รำ

โขน เป็นการแสดงที่มีลักษณะของคำ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ บทร้อง บทพากย์ บทเจรจา ซึ่งบทร้องนั้นเป็นการร้องกลอนบทละคร ใช้สำหรับแสดงโขนโรงในและโขนฉากเท่านั้น สำหรับบทพากย์ใช้กาพย์ยานีและกาพย์ฉก เมื่อพากย์จบหนึ่งบท ปี่พาทย์จะตีตะโพนทำและตีกลองตัดต่อจากตะโพนสองครั้ง ผู้แสดงภายในโรงจะร้องรับว่า “แพ้ย” พร้อม ๆ กัน ซึ่งคำว่าแพ้ยนี้ สันนิษฐานว่าแต่เดิมนั้น มาจากคำว่า “เฮ้ย” ในการบัญชาศึกสงครามของแม่ทัพนายกอง ต่อมาค่อย ๆ เพี้ยนเสียง จนกลายเป็นคำว่าแพ้ยในปัจจุบัน สำหรับบทพากย์เป็นคำประพันธ์ชนิดกาพย์ฉก ๑๖ หรือกาพย์ยานี ๑๑ บท มีชื่อเรียกแตกต่างกัน คำเจรจาในการแสดงจะแต่งเป็นร้อยยาว มีลักษณะเป็นความวรรคสั้นๆ แต่ส่งสัมผัสกันต่อไปเรื่อย ๆ จนจบความ บทโขนจะนำมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์

การแสดงโขน ละคร เป็นการแสดงที่นำมาจากวรรณคดีซึ่งเป็นบทพระราชนิพนธ์ของพระมหากษัตริย์บ้าง หรือบทพระนิพนธ์ของเจ้านาย หรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น ในการแสดงโขน จะแสดงเฉพาะวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นวรรณคดีที่มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ปัจจุบันมีอยู่ไม่ครบ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ ที่มีมาแต่เดิมให้ครบถ้วนสมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ พอมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อให้ละครหลวงเล่น โดยได้ทรงเลือกมาเป็นตอนๆ หรือการแสดงเรื่องสังข์ทองก็เช่นเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงตัดเรื่องสังข์ทองตอนปลาย (ตั้งแต่ตอนพระสังข์หนีนางพันธุรัต) มาทรงพระราชนิพนธ์ให้ละคร

หลวงเล่น ดังนั้นเทคนิคการแต่งคำประพันธ์ประเภทนี้ผู้ประพันธ์ไม่ต้องแต่งบทเองแต่เป็นการนำมาเรียบเรียงใหม่คือปรับกระบวนการของคำกลอนใหม่ให้กระชับขึ้น เช่น ละครเรื่องสังข์ทองตอนตีสกลีจะลดบทที่พูดถึงการเกิดของตัวละครให้สั้นลง แต่จะพูดถึงเหตุการณ์ในการตีสกลีว่าเกิดจากพระอินทร์ประสงค์จะให้ท้าวสามลเห็นว่าพระสังข์ทองมีความสำคัญอย่างไรพระอินทร์จึงลงมาทำตีสกลี ฯลฯ

ในการตัดต่อบทโขน ละคร ผู้ประพันธ์จะต้องรู้เสียก่อนว่าจะแต่งไปเพื่ออะไร และใช้เวลาในการแสดงเท่าไร เช่น จะแสดงโขน ละคร ในเวลา ๔๕-๖๐ นาที ผู้ประพันธ์บทจะต้องแต่งบทโดยแบ่งออกเป็นช่วงเวลา ๓ ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ ๑ ใช้เวลา ๑๕ นาที เป็นการเปิดตัวหัวใจสำคัญของเรื่อง ช่วงที่ ๒ ใช้เวลา ๓๐ นาที เป็นการดำเนินเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง และช่วงที่ ๓ ใช้เวลา ๑๕ นาที เป็นการสรุปใจความสำคัญของเรื่อง

หลักการเรียบเรียงบทโขน ละคร ต้องยึดหลักในการเรียบเรียงว่าเนื้อเรื่องจะต้องกระชับและไม่เสียความของตอนนั้น ๆ และสิ่งสำคัญคือในการเชื่อมคำระหว่างบท ระหว่างตัวสัมผัสที่เรียกว่าคำเชื่อม และเมื่อเรียบเรียงบทโขนละครเสร็จแล้ว ผู้ประพันธ์จะต้องดูว่าบทโขนละครที่ผู้ประพันธ์เรียบเรียงสามารถรำได้หรือไม่ หรือเมื่อนำมาแสดงแล้วไปขัดกับกระบวนการทำรำหรือไม่ ควรจะต้องมีการนำบทที่เรียบเรียงมาทดลองรำ โดยหลักการแล้วผู้ประพันธ์ที่จะเรียบเรียงหรือตัดต่อบทจะต้องเป็นผู้ที่สามารถแสดงโขน ละคร หรือเคยเห็นการแสดงมาก่อนเพื่อจะได้รู้ว่าถ้าตัดตรงบทส่วนไหนออกจะทำให้กระบวนการทำรำหายไปหรือไม่ ในการแสดงแต่ละครั้งบทจะส่งผู้แสดงด้านใดเช่น ส่งในเรื่องของลีลาท่ารำ เพลงร้อง หรือส่งในเรื่องของลีลาท่ารำ ในกระบวนการต่าง ๆ

สำหรับการแต่งบทละครก็มีหลักการเดียวกันกับเรียบเรียงบทโขน ตัวอย่างเช่น เรื่องสังข์ทอง ในการเรียบเรียงบทละครนั้น จะนำ ๒ บทแรก ๒ คำร้องแรกเป็นบทยานีต่อด้วยบทเพลงสองชั้นและร้าย เพื่อจะเชื่อมโยงลงมาสู่เมืองของท้าวสามนต์ หลักการเรียบเรียงก็ใช้วิธีการปรับบทหรือเรียบเรียงบท โดยใจความสำคัญของการทำบทละครคือเนื้อเรื่องจะต้องกระชับและไม่เสียความของตอนนั้น ๆ สิ่งสำคัญคือในการเชื่อมคำระหว่างบท ระหว่างตัวสัมผัสที่เรียกว่าคำเชื่อม ตัวเชื่อมจะต้องมีอยู่ด้วยกันตลอดห้ามผิดคำเชื่อมหรือที่เรียกว่าเชื่อมระหว่างบทจะต้องมีอยู่เสมอ

กรณีที่จะต้องแต่งบทคำประพันธ์สำหรับเล่นโขนละครตอนใหม่ที่ไม่เคยมีปรากฏมาก่อน การทำบทประพันธ์ ประเภทที่ ๑ ผู้ทำบทจะต้องร่างโครงเรื่องเป็นร้อยแก้วเสียก่อนเพื่อจัดวางรูปแบบของเรื่องว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร และจบเรื่องอย่างไร ประเภทที่ ๒ จะต้องวางตัวละครว่าตัวละครในแต่ละตอนจะมีตัวละครอะไรบ้าง เพราะในการแต่งบทโขน ละคร จะมีเรื่องของฐานันดรศักดิ์ ยศศักดิ์ ของตัวละครมาเป็นตัวตั้งในการใช้คำประพันธ์ด้วย อย่างเช่น ถ้าเป็นตัวเจ้าก็จะต้องมีคำว่า “เมื่อนั้น” กำกับเสมอ ถ้าเป็นตัวรองหรือตัวเสนาาก็จะมีคำว่า “บัดนั้น” กำกับเสมอ แต่ถ้าเป็นการเปิดตัวละครตัวใหม่อาจจะไม่ใช่ เมื่อนั้น บัดนั้น แต่สามารถใช้คำว่า “มาจะกล่าวบทไป” ก็ได้ ประเภทที่ ๓ เมื่อร่างโครงเรื่องเป็นร้อยแก้วเรียบร้อยแล้วขั้นตอนต่อไปจะต้องมาวางรูปแบบ เช่น ในการแสดงใช้เวลา ๑ ชั่วโมง ผู้ประพันธ์จะต้องแบ่งการแสดงเป็น ๓ ช่วง ในช่วงที่ ๑ ใช้เวลา ๑๕ นาที จะต้องใส่บทประพันธ์ให้รู้ว่าใครเป็นใครจะทำอะไร ช่วงที่ ๒ กลางเรื่อง ใช้เวลา ๓๐ นาที เป็นช่วงการดำเนินเรื่องต้องบอกว่ากลุ่มละครตัวนี้จะไปทำอะไรเพื่อสิ่งใด ช่วงที่ ๓ ใช้เวลา ๑๕ นาที สุดท้าย เป็นการจบของตอนนี้ การวางโครงเรื่องจะทำให้รู้ว่าสิ่งที่ตัวละครทำนั้นหรือเรื่องที่เราวางไว้นั้นเป็นไป

ตามเรื่องใหม่ แต่ถ้าเป็นบทละครที่แต่งขึ้นใหม่ก็ต้องดูอีกว่าบริบทของเรื่องนี้เป็นเรื่องประเภทใด ถ้าแต่งละคร
พันทางก็ต้องมีภาษาสำเนียงเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ภาษามอญ ลาว พม่า เขมร หรือถ้าแต่งเป็นละครรำจะต้อง
ใช้คำให้สละสลวย ผู้ประพันธ์ต้องมีความรู้ความชำนาญในการแต่งคำประพันธ์จึงจะช่วยส่งเสริมให้การแต่ง
บทประพันธ์ประเภทโขนละครมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตัวอย่างคำประพันธ์บทการแสดงประเภท โขน
บทประกอบการแสดงโขน เรื่อง รามเกียรติ์ (ฉบับสำหรับแสดงในต่างประเทศ)

ตอน สำนักขาทิ้งถึงยกรบ

เสรี หวังในธรรม ออกแบบรายการและทำบท

.....

-ปี่พาทย์ทำเพลงต้นเข้าม่าน-

(นางสำนักขาทัวยักยักสร้าออก)

ร้องเพลงสำโต

เมื่อนั้น

นางสำนักขายักชี

ความกำหนดกลัดกลุ้มรุมฤดี

อสุรีท่องเที่ยวตระเวนมา

-ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง-

(นางสำนักขามองซ้ายมองขวาแล้วแสดงท่าว่าได้ยินเสียงคนเดินมา เข้าแอบหลังซุ้มไม้ หรือ
แสดงท่าแอบคอยดู พระรามเสด็จออกมาลงสรงแต่รำพึง แล้วเดินผ่านเข้าโรงไป นางสำนักขาออก
จากที่ซ่อน แสดงท่าหลงรัก พระรามแล้วจำแลงตัวเป็นนางงาม)

-ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ-

(นางสำนักขาทัวยักยักเข้าโรงตัวแปลงออก)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเร็ว-แล้วเดี่ยว

-ระนาดทุ้มเพลงฉิ่ง-

(พระรามเสด็จออกอีกครั้งนางแปลงเข้าไปเกี่ยวพาราสี พระรามขับไล่ นางแปลงตามวิงวอน
นางสีดาออก นางสำนักขาโกรธเข้าทุบตี)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(นางแปลงเข้าไล่ทุบตีนางสีดา พระรามเข้ากั้นทาง ผลักนางแปลงล้มลง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ-

(พระรามผล็องนางแปลงล้มลง นางแปลงกลายร่างเป็นนางยักษ์)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(นางยักษ์กลับเข้าทำร้ายนางสีดา พระรามป้องกัน พระลักษมณ์ออกตรงเข้ารบ ถีบนางล้มลง แล้วเหยียบไว้)

ร้องเพลงนาคราช

มึงนี้ทำการหาญหัก	ชั่วช้าอัปลักษณ์หนักหนา
ถึงไม่ประหารผลาญชีวา	แต่ต้องทำให้สาที่คิดคด

-ปี่พาทย์ทำเพลงร้ว-แล้วเชิดฉิ่ง-

(พระลักษมณ์ตัดใบหู จมูก ปลายมือ และปลายเท้านางสำนักราช แล้วปล่อยไป นางสำนักราช แสดงอาการแค้นและกล่าวอาฆาต จากนั้นหนีเข้าวัง พระราม ชวนสีดา และพระลักษมณ์เข้าวัง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงทยอย-

(นางสำนักราช ออก ทศกัณฐ์ออกพบนางสำนักราชทูลฟ้อง ทศกัณฐ์โกรธ รับว่าจะไปแก้แค้น ให้ทศกัณฐ์กวักเรียกมารีจออก สำนักราชเข้าอีกทาง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(ทศกัณฐ์ชวนมารีจไป-เต้านวน-)

(ทศกัณฐ์สั่งให้มารีจแปลงเป็นกวางทอง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงตระนิมิต-แล้วเชิดฉิ่ง-

(ทศกัณฐ์ชวนกวางทองเดินเข้าวัง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงสร้อยเพลง-

(พระราม สีดา พระลักษมณ์ ออกนั่ง ตามที่)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉิ่ง-

(กวางทองออกไปล่อนางสีดา สีดาเห็นกวางทอง ทูลขอให้พระรามไปจับ พระลักษมณ์คัดค้าน สีดาโกรธร้องไห้)

-ปี่พาทย์ทำเพลง โอต-เชิดฉิ่ง-

(พระรามรับว่าจะไปจับกวางมาให้ สั่งพระลักษมณ์ให้อยู่เฝ้าสีดา พระรามตามกวางไป)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(สีดา พระลักษมณ์ เดินเข้าเวทิต่างหนึ่ง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิดฉาน-

(พระราม กวาง ไล่ตามกระบวณท่า)

-ร้องเพลงทะเลบ้า-

พระแลเล็งเพ่งพิศผดสังเกตุ
น้ำวเหนียว ด้วยกำลัง ทั้งกายิน

ทรงเดช จัปศรศาสตร์ พาดคันศิลป์
ถูกกวางดิน วางวาย กลายเป็นมาร

-ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ-เชิดฉิ่ง-

(พระรามแผลงศร ถูกกวาง กวาททำท่าส่งเสียงร้อง "เจ้าลักษมณ์ช่วยพี่ด้วย" แล้วเข้าโรง
พระรามตามเข้าไป)

(เสียงร้องจากในโรง "เจ้าลักษมณ์ช่วยพี่ด้วย" อีกสองสามครั้ง สีดา พระลักษมณ์ วิ่งออกตกใจ
ใช้พระลักษมณ์ออกตาม สีดาโกรธ พระลักษมณ์ออกติดตาม)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด -

(ทศกัณฐ์แอบดูอีกด้าน แล้วแปลงร่างเป็นฤๅษีแดง)

-ปี่พาทย์ทำเพลง ตรีบองกัน-

(ทำเพลงฤๅษีแดงรำออก)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเสมอเถรแล้วเดี่ยวเพลงฉิ่ง-

(ฤๅษีแดงรำตามกระบวน สีดาเห็นเชิญให้เข้าไปนั่ง แสดงท่าตามกระบวน ฤๅษีแดงโกรธเข้า
จับนางสีดา)

-ปี่พาทย์ทำเพลงทำร้าย ปลูกต้นไม้-แล้วเชิด-

(ฤๅษีแดง พานางสีดาเข้าโรง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงแผละ แล้วเชิด-

(สดาฯ ออกอีกด้านหนึ่ง แสดงท่าตามกระบวน ทศกัณฐ์พานางสีดาออก พบสดาฯ เข้ารบ
กับทศกัณฐ์ตามกระบวนท่า)

-ปี่พาทย์ หยุด-

-เจรจา-

สดาฯ-

ทศกัณฐ์-

-ปี่พาทย์ทำเพลงร่ำ โอด เชิด-

(ทศกัณฐ์ถอดแหวนจากสีดาขว้างถูกสดาฯ ล้มลง ทศกัณฐ์เข้า)

-ปี่พาทย์ทำเพลงทยอย-

(ลิงเล็กออกเก็บผ้าสไบ แล้วเข้าโรง)

(พระราม พระลักษมณ์ ออกพบสดาฯ สดาฯ ถวายแหวน พระรามลูบหลังสดาฯ สดาฯ เข้าโรง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงรว-

-พากย์-

โอ้วว่าสีดาเอ๋ย
มาเหลือเพียงผ้าสไบ

เจ้าเคยอยู่เป็นคู่ใจ
กับอำมรงค์วงศ์มงคล

-ปี่พาทย์ทำเพลงโอด ๒ ชั้น-

(พระราม พระลักษมณ์ ร่ำเข้านั่งใต้ต้นไม้)

-เพลงฉิ่ง (เดี่ยว)-

(พระลักษมณ์ ทูลให้พักผ่อน)

-ปี่พาทย์ทำเพลง ตรีบรรทมไพร-

(พระราม ร่ำแล้วบรรทมหลับ)

-เพลงฉิ่ง (เดี่ยว)-

(พระลักษมณ์นั่งปรนนิบัติ หนุมานออกแกล้ง พระลักษมณ์โกรธจับศรไล่ตี)

-ปี่พาทย์ทำเพลง เชิด-

(หนุมานเข้ารบกับพระลักษมณ์ แล้วแย่งศรไป พระลักษมณ์ไปปลุกพระรามตื่นขึ้น มองเห็น

-ปี่พาทย์ทำเพลง กระปี่ล้า-

(พระรามร่ำ ตามกระบวนท่า เรียกหนุมานลงมา หนุมานถวายศร พระรามลูบหลัง ๓ ครั้ง)

-ปี่พาทย์ทำเพลงคูกุพาทย์-

(หนุมานร่ำตาม กระบวนท่า)

-ปี่พาทย์ทำเพลงปฐม-

(หนุมานเข้าถวายตัว แล้วอาสาพาไพร่พลถวาย)

(หนุมานเข้าเรียกไพร่พลออกถวายตัว)

(พระรามสั่งเคลื่อนพล)

-ปี่พาทย์ทำเพลง "บาทสุกณี"

-ปี่พาทย์ทำเพลงกราวใน-

(เสนา มโหธร เปาวนาสุร ออกตามลำดับ)

-ปี่พาทย์ทำเพลงคูกุพาทย์-

(ทศกัณฐ์ ออกร่ำ ตามกระบวนท่า สั่งเคลื่อนพล)

-ปี่พาทย์ทำเพลงเชิด-

(สองทัพปะทะกัน เข้ารบ ตามกระบวนท่า)-หนีฉาก

๔. คำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยม

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณหรือสิ่งที่ยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖, น. ๒๕๓)

คำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยม ได้แก่ เพลงประเภทเพลงมาร์ช การณรงค์ การปลุกฝัง ดังนั้นสิ่งแรกที่ผู้ประพันธ์จะต้องคำนึงถึงคือกลุ่มผู้ฟังเป็นใคร เป็นเด็กหรือประชาชนทั่วไป ต้องคำนึงถึงระดับช่วงอายุ หรือระดับการศึกษา เพราะจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการใช้คำ และเมื่อผู้ฟัง ๆ เพลงที่เราแต่งแล้วได้อะไร ตัวอย่างเช่น เพลงมาร์ชวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย ผู้ประพันธ์ต้องการให้ผู้ฟังรู้จักวิทยาลัยฯ เปิดเรียนกี่สาขา เพื่อให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญในศาสตร์ที่ผู้เรียนกำลังศึกษา เมื่อวิทยาลัย ฯ เปิดให้นักเรียนฟังทุกเช้า ตอนเช้าแถวเคารพธงชาติ ก็จะทำให้เกิดซึมซับรู้จักวิทยาลัย ฯ ให้มีความสำคัญกับการเรียน หรือเพลงณรงค์ป้องกันโรคระบาดโควิด ๑๙ ฯลฯ เพลงปลุกฝังค่านิยมจะมีผลต่อเมื่อกลุ่มเป้าหมายได้ฟังทุกวันจนเกิดการซึมซับค่านิยมที่ต้องการปลุกฝัง ดังนั้นภาษาที่ใช้ต้องง่าย ฟังแล้วเข้าใจได้โดยไม่ต้องแปล เนื้อหาตรงกับสิ่งที่เราต้องการสื่อสารเนื้อหากระชับไม่เยิ่นเย้อ การแต่งคำประพันธ์ประเภทนี้ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องตั้งคำสำคัญ (keyword) จะทำให้สะดวกต่อการแต่งคำประพันธ์ keyword จะทำให้ผู้ประพันธ์ทราบว่าบอกอะไรแก่กลุ่มเป้าหมาย ช่วยในการเรียงลำดับเหตุการณ์ เมื่อ keyword คำไหนที่ผู้ประพันธ์นำมาเขียนแล้วให้ขีดคั่นทิ้งไปเพื่อไม่ให้เกิดการเขียนซ้ำ

คำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยมจะเป็นกลอนแปดเหมือนคำกลอนประเภทอื่น ๆ ไม่จำเป็นต้องมีคำสัมผัสในหลายคำ ผู้ประพันธ์ต้องมีความรู้ความชำนาญในการใช้วรรณยุกต์ เสียงอักษรสูง อักษรกลาง อักษรต่ำ สำหรับการใช้คำถ้าเป็นเด็กที่มีอายุน้อยควรใช้คำที่ง่าย แต่ถ้าเป็นเด็กวัยรุ่นการใช้คำก็จะแตกต่างกันออกไป คำที่ใช้ต้องทันสมัย เป็นคำที่กำลังเป็นที่นิยมในหมู่วัยรุ่น เช่น ตะมุตะมิ หมายถึง น่ารัก น่าเอ็นดู หรือคำว่า “นะจ๊ะ” หรือ “นะน้องนะ” ฯลฯ คำเหล่านี้เป็นคำศัพท์สแลง ผู้ประพันธ์ต้องศึกษาและรู้ความหมายเพื่อนำมาใช้ได้ถูกต้อง ควรใช้ที่กระชับ ไม่ใช้คำเต็ม เช่น คำว่า อุตสาหะ ก็เป็น อุตสาห์ ฯลฯ และสิ่งที่ควรระมัดระวังคือไม่ควรใช้คำที่มีความหมายล่อแหลม หยาบโลนมาใช้

การบรรจุเพลงก็มีความสำคัญต่อการแต่งคำประพันธ์ประเภทนี้ เนื่องจากเพลงประเภทปลุกฝังค่านิยมจะใช้วงดนตรีสากลเป็นส่วนใหญ่ ผู้แต่งคำประพันธ์มักจะแต่งเป็นกลอนแปดเพราะจะสะดวกต่อการบรรจุเนื้อร้องลงในทำนองเพลง แต่บางครั้งประสบปัญหาเรื่องคำไม่ลงกับห้องเพลง หรือร้องแล้วคำไม่สัมพันธ์กับทำนองเพลง ผู้แต่งคำประพันธ์ก็ต้องปรับคำให้สามารถลงกับห้องเพลงของวงดนตรีสากล หรือบางครั้งถ้าเป็นทำนองของดนตรีไทย ผู้แต่งคำประพันธ์สามารถนำเพลงที่มีทำนองง่าย เป็นเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ มาใส่คำกลอนลงไป แล้วร้องให้เป็นทำนองดนตรีได้เช่นกัน

ตัวอย่างคำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยม

เพลงราโทนสุโขทัยร่วมใจต้านโควิด

สุโขทัยธานีนี้เอย

โฉนเลยจะไม่ใส่ใจ

โควิดเข้ามาประเทศไทย

ร้อยรวมดวงใจนะพ่อเอ๋ยแม่เอ๋ย

ล้างมือด้วยสบู่ ถูนาน นาน

แอลกอฮอล์ ฆ่าเชื้อนะน้องนาง

แล้วจะไกลห่าง ไล้ออกไป ออกไป

กินข้าว กินร้อน ด้วยช้อนกลาง

ดูอาการ เก็บตัว ๑๔ วัน

มาร่วมใจกัน จะปลอดภัย ปลอดภัย

ร่วมกันเพื่อความสามัคคี

สุโขทัย จะวายระกำ

มาร่วมใจทำ ไล่เชื้อโควิดออกไป

(โควิดเข้ามาในประเทศไทย)

(ร้อยรวมดวงใจนะพ่อเอ๋ยแม่เอ๋ย)

เชื้คอาการ รักษาระยะห่าง

(แอลกอฮอล์ ฆ่าเชื้อนะน้องนาง)

(แล้วจะไกลห่าง ไล้ออกไป ออกไป)

หน้ากากกาง เกี่ยวกลับ กระชับมัน

(ดูอาการ เก็บตัว ๑๔ วัน)

(มาร่วมใจกัน จะปลอดภัย ปลอดภัย)

น้องพี โปรดจงช่วยกันทำ

(ประเทศไทย จะต้องวายระกำ)

(มาร่วมใจทำให้พ้นภัย พ้นภัย)

แต่งโดย : ว่าที่ร้อยตรีหญิงฉัตรดา ยิ้มแย้ม

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย

๘ เมษายน ๒๕๖๓

๕. คำประพันธ์ประกอบการแสดง สี่ เสียง

การแต่งคำประพันธ์ประกอบการแสดง สี่ เสียงข้อนี้ค่อนข้างจะเป็นสิ่งใหม่ ส่วนมากการแต่งบทประพันธ์นี้จะมีหลากหลายของคำประพันธ์มีทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง กาพย์ โคลง ฉันท์ ทั้งนี้ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทการแสดง สี่ เสียงจะต้องวางแผนด้วยการกำหนดเรื่องหรือสร้างโครงเรื่องขึ้นมาก่อน อย่างเช่น เรื่องตำนานขอมดำดินผู้ประพันธ์บทจะต้องหาข้อมูลเรื่องก่อนว่าขอมดำดินเป็นใครมาจากไหน มีที่มาอย่างไร และมาทำอะไร สุดท้ายขอมดำดินมีจุดจบอย่างไร

ผู้ประพันธ์จะต้องนำข้อมูลมาวางรูปแบบวางโครงร่างเสียก่อน ในการประพันธ์บทการแสดง สี่ เสียง ถ้าเป็นบทประพันธ์อ้างอิงประวัติศาสตร์หรือตำนานต่าง ๆ ผู้ประพันธ์ต้องศึกษาว่ายุคนั้น เป็นยุคสมัยใด ควรมีคำพูดหรือวลีของคนในยุคสมัยนั้น มีภาษาสำเนียงนั้นสอดคล้องอยู่ในบทประพันธ์ด้วยไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง อย่างเช่น ภาพแต่งในสมัยอยุธยาจะต้องมีการยกคำฉันท์ คำโคลงเข้ามาเป็นตัวแทรกเพื่อให้บทประพันธ์นี้ดูมีความน่าเชื่อถือ จะช่วยให้สามารถดึงอารมณ์ของผู้ดูให้ คล้อยตามได้ และคำประพันธ์จะแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนของคำบรรยาย เป็นส่วนที่ผู้บรรยายใช้บรรยายท้องเรื่อง และส่วนที่พูดส่งให้ตัวละครเกิดชีวิตเกิดมิติเกิดให้เห็นภาพวาดตัวละครตัวนี้เป็นอย่างไร

คำประพันธ์ประกอบการแสดง สี่ เสียง จากคำประพันธ์จะถูกนำไปแปลเป็นเสียง ผู้อ่านต้องแสดงจินตนาการผ่านคำประพันธ์ ถ้าคำประพันธ์ประเภทนั้นเป็นบทประพันธ์ประเภทคำโคลง ผู้อ่านบทและผู้แสดง และจะต้องใส่อารมณ์ตามคำโคลงให้ได้ เช่น ถ้าคำประพันธ์แสดงความรักของสงคราม คำศัพท์ที่ใช้ก็ต้องแสดงให้เห็นถึงสภาวะการทำสงครามตามชั้นเชิงของยุคนั้น อย่างเช่น แสนยานุภาพของพ่อขุนรามคำแหงเข้าปรากฏชัด ฯลฯ ผู้ประพันธ์ต้องเน้นคำพูดให้ชัดและคำพูดจะต้องเป็นภาษาที่มีทั้งความ

เสียงบรรยาย	แสง	เสียงประกอบ	ภาพ	หมายเหตุ
บทนำ จังหวัดสุโขทัย ขอเรียกถึงคุณงามความดี ของปอญพิทักษ์ธำมณี ผู้มีความงามทั้งห้า อัน ได้แก่ งามงาม นื่องาม พึ่งงาม ผึ่งงาม และ ว่างาม ผู้ซึ่งสร้างสรรคศิลป์ประดิษฐ์ คำราชมงคล และข้อปฏิบัติอันเป็นต้นแบบประเพณีสำคัญในกาลปัจจุบัน ผ่านการแสดง ละคร และการ ประกอบแสง สี เสียงเรื่อง “ตำนานท้าวศรีจุฬาลักษณ์” โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ เพื่อเล่าเรื่องราวอันเป็นตำนานคุณงามความดีของนางพมพนาศ หรือ ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ องค์ที่ 1 ฉากที่ 1 ร้อยดวง แก้วแก้ว กุดันดาว ร้อยรวง ระยิบขาว ระยิบแสง ร้อยสร้อย สุรีย์เพชร สดุดแสง ร้อยจันทร์ กระจ่างแจ้ง กระจะจิ้นต์	สโมคบนเวที		พลุเล็กบริเวณเวที	1.30 นาที
		เพลงบทพมพนาศ	ระบำบทพมพนาศ	5 นาที
		เสียงทรวงพริ้วใจ	บรรยากาศนาคำคืน ท้องฟ้ามืด ที่มีดาวระยิบ เต็มท้องฟ้า พระจันทร์ ค่อยๆเคลื่อนขึ้นสู่กลาง ท้องฟ้า	30 วินาที

เสียงบรรยาย	แสง	เสียงประกอบ	ภาพ	หมายเหตุ
ฉากที่ 2 รัชสมัยแห่งสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช หรือพระร่วงเจ้าแห่งกรุงสุโขทัย บังเกิดมีสตรีนางหนึ่ง งามครบถ้วนทั้งรูปสมบัติ คุณสมบัติ และทรัพย์สินกำพราย ญี่ ฉลาดคิดประดิษฐ์วิชาช่าง ฉลาดล้ำปัญญาเลิศ เห็นอัสตรีใด เป็นที่เลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ นางนั้นนาม “นพมาศ” นพมาศเป็นธิดาของพระศรีมโหสถ กับนางเวรดี ได้รับการอบรมสั่งสอนสรรพวิชาจากบิดาทั้งในด้านอักษรศาสตร์ พระศาสนา ทั้งพุทธแลพราหมณ์ อีกทั้งยังได้รับการอบรมสั่งสอนในด้านการช่างแห่งสตรี ตลอดจนการขับร้องดนตรีจากมารดา จนกระทั่งนางเจ้าเรณูวัย บิดา มารดา จึงนำเข้าถวายตัวต่อพระร่วงเจ้า	ยามรุ่งอรุณ	เสียงน้ำไหล ไก่ขัน นกร้อง วัว และอื่นๆ ดนตรี....	วิถีชีวิตชาวบ้าน - ชาวบ้านพายเรือ - เด็ก ช- ญ.แสดงการเล่น เด็กไทย - นพมาศ(เด็ก)นั่งอ่านตำราหน้า เวที โดยมีท้าวศรีมโหสถและ นางเวรดีให้คำแนะนำอยู่ข้างๆ - ขบวนทหารอยู่เชิญพระราช สาส์น เคลื่อนขบวนสู่กลางเวที - นพมาศ พระศรีมโหสถ เสด็จ เดินตาม	4 นาที อุปกรณ์ - กระบุง - ตะกร้า - ไม้กวาด 3 นาที อุปกรณ์ - สาส์น

เรียงที่	เสียงบรรยาย	แสง	เสียงประกอบ	ภาพ	หมายเหตุ
องค์ที่ 3 ฉากที่ 1	ด้วยความฉลาดและสามารถเกินสติในยุคนั้น นพมาศได้แต่งตำราสำหรับประเพณีปฏิบัติ ตนของข้าราชการนางสนม กำนัลทั้งหลาย เรียกว่า ตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ เพื่อเป็นแนวทาง ให้ยึดปฏิบัติ		เพลง.....	ชบวนเสด็จ พระร่วง นพมาศ ข้าราชการ ผู้ติดตาม ลอย กระทิงในพิธีจองเปรียง	3 นาที อุปกรณ์ - เสี่ยงพระร่วง - กลด - ไฟเย็น - กระทิง
	คุณงามความดีที่นพมาศได้รังสรรค์ไว้ในคืนวันเพ็ญ เดือน 12 จนกลายมาเป็นประเพณี สำคัญที่เรา ท่านได้มาร่วมกัน ณ ที่แห่งนี้ คือ การประดิษฐ์โคลงอยู่รูปดอกกระมุท เมื่อครั้งที่นางเข้าถวายตัวได้เพียง 5 วัน ก็ถึงพระราชพิธีจองเปรียงลอยพระประทีป นาง ได้คิดประดิษฐ์โคลงอยู่รูปดอกกระมุท มีนกละดอกไม้ต่างสี ใหญ่เท่ากกระพุ่ม เป็นที่โปรด ปรานของพระร่วงเจ้ายังนัก ทรงตรัสถามถึงความคิดของนพมาศ "ข้าพระองค์สำคัญใจคิดเห็นว่า เป็นนักชดถุขวันเพ็ญเดือนสิบสอง พระจันทร์แจ่มแสง ปราศจากเมฆมเลทิน อันว่าดวงดอกละไลสุ่มประทุมมาลัย มีแต่จะแบ่งบานกลับรับ แสงอาทิตย์ ถ้าชาติอุบลเหล่าไต่บานฝนกาละสรับแสงพระจันทร์แล้วก็ได้ชื่อว่า ดอกกระมุท ข้าพระองค์จึงทำโคลงอยู่เป็นรูปดอกกระมุทซึ่งเกิดมีอยู่ยังนิมิตานที่ อันเป็นที่พระบวร พุทธบาทประดิษฐาน" พระร่วงจึงมีพระราชบริหารบำหยดสาปสรรว่า แต่สืบไปเบื้องหน้า โดยลำดับกษัตริย์ใน สยามประเทศ ถึงการกำหนดกษัตริย์วันเพ็ญเดือน 12 พระราชพิธีจองเปรียงแล้ว ก็ได้ กระทำโคลงอยู่เป็นรูปดอกกระมุทอุทิศ สักการบูชาพระพุทธรูปนามมทานที่ ตรีบาทเท่า กัลปาวสาน อันว่าโคลงอยู่รูปดอกกระมุท หรือดอกบัว ก็ปรากฏมาจนเท่าทุกวันนี้	ฟอลโลจิบ ภาพพระร่วง และนพมาศ		พระร่วง และ นพมาศถือกระทิง ใหญ่ ลงเวทีล่าง	1 นาที

เสียงบรรยาย	แสง	เสียงประกอบ	ภาพ	หมายเหตุ
ฉากที่ 2 (พินาศ) ความงดงามรุ่งเรืองจากอดีตส่งผ่านตามกาลเวลามาเป็นนาน สัมผัส สวรรค์ ศิลปะอัน วิจิตรงดงาม ทรงคุณค่าตราตรึงในจิตวิญญาณแห่งเราเหล่าลูกหลานไทย กราบรำลึก สำนึก พระคุณ ในมรดกอันล้ำค่ามหาศาล ขอตั้งปณิธานรักษาไว้ตราบนานับพันชั่วชีวิต	ฟอลโลว์ ภาพเรือใหญ่ ในน้ำ ตรง กลางเรือมี กระพริ่งใหญ่		- ผู้แสดงทุกคนบนเวที - เรือเล็กนำขบวน - เรือใหญ่-กระพริ่งใหญ่ - เรือเล็กปิดท้ายขบวน - จุดพลุสวยงาม	3 นาที

๖. คำประพันธ์ประเภทบทอาลัย

เทคนิคการแต่งคำประพันธ์ประเภทบทอาลัยหรือบทร่ำอาลัยการแต่งคำประพันธ์ประเภทนี้ส่วนมากนิยมใช้ในงานฉาบฉวยหรืองานศพเพราะว่าเป็นการรำพึงรำพันถึงคุณูปการคุณงามความดีของผู้เสียชีวิตที่ได้สร้างไว้

คำประพันธ์ประเภทบทอาลัยจะมีลักษณะโครงสร้างแบบเดียวกับร่ำอาวयर คำประพันธ์ประเภทบทอาลัยส่วนมากจะแบ่งออกเป็น ๒ ช่วง ช่วงแรกจะมี ๒ บท หรือ ๔ บรรทัด จะกล่าวถึงประวัติผู้ตาย โดยกล่าวว่าผู้ตายว่าเป็นใคร ชื่ออะไร วันเดือนปีเกิด หรือพูดถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ตายเสียชีวิต ช่วงที่ ๒ จะมี ๒ บท หรือ ๔ บรรทัด สำหรับช่วงหลังจะเป็นการอธิษฐานให้ดวงวิญญาณของผู้ตายไปสู่สุคติตามที่กุศลจะนำพา การขึ้นต้นคำประพันธ์ประเภทบทอาลัยโดยมากมักใช้คำอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบกับบางครั้งก็มีการนำสุภาษิตสำนวนมาสอดแทรกไว้ในบทอาลัยด้วยเพื่อจะให้ผู้รู้ว่าการสูญเสียครั้งนี้เปรียบเสมือนได้สูญเสียสิ่งสำคัญ สูญเสียเสาหลัก สูญเสียสิ่งที่รักมากที่สุด ก็จะมีคำเปรียบต่าง ๆ เพื่อเป็นการน้อมนำความรู้สึกของผู้แสดง ของผู้ที่ได้รับฟังให้เกิดความรู้สึกเสียสลดและเสียใจในการจากไป แต่ในบทร่ำอาลัยมักจะมีการพูดถึงและให้กำลังใจคนที่ยังมีชีวิตอยู่ให้ต่อสู้ต่อไปด้วย

ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทบทอาลัยมันก็จะขึ้นอยู่กับบุคลิกการแต่งคำประพันธ์ของผู้ประพันธ์แต่ละท่านจะไม่มีเหมือนกัน เช่น มีการนำบทที่เป็นภาษาบาลี สุภาษิตเข้ามาใช้ในคำประพันธ์ อาจเป็นคำบาลีคำหนึ่งแปลเป็นภาษาไทยคำหนึ่งและก็สรุปเป็นข้อคิดเตือนใจอีก ๑ คำ แล้วแต่ผู้แต่งประสงค์จะใส่เทคนิคใส่วิธีการแต่งให้เกิดความน่าสนใจอย่างไร ทั้งนี้ก็ต้องดูว่าผู้ที่เสียชีวิตนั้นเป็นใครถ้าเป็นผู้มีคุณูปการมาก อย่างเช่น พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ประพันธ์จะต้องแต่งบรรยายพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อปวงชนชาวไทยต่อประเทศชาติ บทประพันธ์จึงมีความยาวค่อนข้างมากเพราะจะต้องบรรยายมาก ถ้าบุคคลนั้นเป็นบิดามารดา ก็แต่งคำประพันธ์ควรมีความยาวไม่เกิน ๑๐ บรรทัด ส่วนมากพบว่ามีความยาวอยู่ประมาณ ๔ บท

ภาษาที่ใช้ในการแต่งประพันธ์ประเภทบทอาลัยต้องใช้ภาษาที่ผู้ฟัง ๆ แล้ว เข้าใจง่าย และต้องดูฐานันดรเพื่อใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสม ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาจะใช้คำธรรมดา ถ้าเป็นเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินจะใช้คำราชาศัพท์

การบรรจุเพลง จะบรรจุแบบเดียวกับร่ำอาวयर หรือมอญแปลง หรือเพลงที่มีทำนองเศร้า ส่วนการแต่งกายในการแสดงประเภทบทอาลัยผู้แสดงจะแต่งการด้วยสีขาว ดำ หรืออาจแต่งการด้วยสีสุภาพ

ภาพที่ ๗ การแต่งกายรำสำนักในพระมหากุณาธิคุณ

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=q8OuBTGGWsM>

ตัวอย่างคำประพันธ์ประเภททอล้าย

รำสำนักในพระมหากุณาธิคุณ

พุทธรักษาบูชาพ่อถอดใจภักดี
 ดอกมิลลาโรยล้างห่างหายไป
 โอ้หทัยไทยประชาน้ำตาริน
 ปวงพสกโลกาแสนจาบัลย์
 สำนักในพระมหากุณาธิคุณ
 พุทธรักษาน้อมถวายความอาลัย
 ขอรำลึกพระคุณบุญสวัสดิ์
 เจ็ดสิบปีพระสถิตในราชัย
 ทุกชีวิตพัฒนาดีกว่าเก่า
 สุขภาพแข็งแรงแกร่งกายา
 ทุกศาสนาทรงเป็นอุปถัมภก
 นำประเทศรุ่งเรืองเฟื่องอนันต์
 แต่ทว่าเป็นกรรมประจำโลก
 พระบรมโอรสาสืบพระวงศ์

ไทยทุกถิ่นถวายเป็นรักที่ยิ่งใหญ่
 ธ สถิตดวงใจไทยนิรันดร์
 พ่อแผ่นดินลาลับกลับสวรรค์
 พระทรงธรรมเสด็จสู่สวรรคาลัย
 พระภูมิพลร่มบุญทุกสมัย
 ส่งเสด็จทรงชัยสู่พิमान
 นวมราชครองรัฐอดิศัย
 ราษฎร์สำนึกมั่นในพระกรุณา
 เสริมอาชีพทรงนำเราให้ก้าวหน้า
 การศึกษาเรียนรู้คู่คุณธรรม
 เพื่อย่อยกความดีจริงยิ่งสร้างสรรค์
 สงบสุขทั่วกันเพราะพระองค์
 ความวิโยคไม่อยู่ยังดังประสงค์
 ถวายพระพรของทรงพระเจริญ

บทพระราชนิพนธ์ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ตัวอย่างทำร่าที่ใช้ในคำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ

ที่	ท่ารำ	ความหมายของท่ารำ
๑		เป็นที่สื่อความหมายถึงความเคารพ และเป็นการถวายพระพร ถวายบังคมในการกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และผู้มีฐานันดรศักดิ์สูงกว่าสามัญชน นอกจากนี้ยังใช้ในความหมายของการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น การอัญเชิญพระรัตนตรัย เชิญเทวดา เพื่อมาประสาธน์ อวยพร
๒		เป็นที่สื่อความหมายถึงความเคารพ เจาะจงกับชื่อ หรือตำแหน่งของผู้ที่กล่าวถึง จะเป็นท่าที่นิยมนำมาใช้ต่อจากท่าถวายบังคม ทำไหว้ในการถวายพระพร กล่าวถึงพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และผู้มีฐานันดรศักดิ์สูงกว่าสามัญชน นอกจากนี้ในท่ายังใช้สื่อความหมายถึงผู้มีพระคุณ มีคุณูปการอย่างสูง เช่น บพกาจารย์ วีรบุรุษ เป็นต้น
๓		เป็นที่ใช้สื่อถึงความนอบน้อม ความเพียบพร้อม การเข้าเฝ้า การรอเฝ้าเพื่อถวายพระพร
๔		ท่าที่สื่อถึงตัวเรา (ในกรณีที่เป็นการรำถวายพระพร/อวยพรท่ายนี้จะสื่อถึงผู้ที่มาร่วมงาน ที่ได้ร่วมจัดงานขึ้นเพื่อทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยสมมุติให้ผู้แสดงเป็นสื่อแทนผู้ร่วมงานนั้น) นอกจากนี้ท่ายังให้ความหมายถึงจิตวิญญาณ จิตใจที่สื่อถึงการ

ที่	ท่ารำ	ความหมายของท่ารำ
		แสดงความจงรักภักดี การพร้อมใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
๕		ท่าที่ใช้สื่อถึงความงดงาม ใช้กับการเปรียบความในความหมายของคุณงามความดีจุดดวงแก้ว หรือสิ่งที่มีค่า เหมาะแก่การเทิดทูลบูชา ทั้งนี้การการอวยพรทั่วไปยังใช้ได้กับการสื่อถึงสิ่งของมีค่า ความมีสติปัญญาเป็นต้น
๖		ท่ายี่สื่อถึงความจงรัก ความสุขความอบอุ่น ความรักดี ที่มีการปรับมาจาก “ท่ารัก” ในภาษาท่านาฏยศัพท์เดิม ที่มีลักษณะของมือไขว้และแนบประสานไว้ที่หน้าอก
๗		ท่าที่ใช้สื่อถึงความยิ่งใหญ่ของฐานันดรศักดิ์ ความเป็นเจ้าผู้ปกครองด้วยหลักธรรม และยังสื่อถึงความมั่นคงเป็นปึกแผ่น การเข้าครอบครอง นอกจากนี้ยังใช้ในความหมายของพรสี่ประการ ที่เรียกว่า “จตุรพิธพร” มักปรากฏเห็นในการรำอวยพร ถวายพระพรเสมอ

ที่	ทำรำ	ความหมายของทำรำ

สรุป

การจัดการความรู้ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ สุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ด้านการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงให้เป็นรูปธรรม บุคลากร นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจ นำไปใช้ในการเรียนการสอนได้

สำหรับเทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย แบ่งออกเป็น ๖ ประเภท ได้แก่ คำประพันธ์ประเภทอวยพร คำประพันธ์ประเภทถวายพระพร คำประพันธ์ประเภทการแสดงประเภท โขน ละคร รำ คำประพันธ์ประเภทเพลงปลุกฝังค่านิยม คำประพันธ์ประเภทการแสดงแสง สี เสียง และคำประพันธ์ประเภทบทอาลัย ในการแต่งคำประพันธ์ผู้ประพันธ์จะต้องรู้ว่าแต่งคำประพันธ์เพื่อใช้โอกาสใด รูปแบบต้องเป็นอย่างไร ถ้าผู้ประพันธ์เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องทำรำ เรื่องการบรรจเพลง และเครื่องแต่งกาย จะทำให้การแต่งคำประพันธ์ส่งเสริมให้ทำรำมีสวยงาม สื่อสารถึงผู้รับชมได้เป็นอย่างดี

การจัดการความรู้ เรื่อง เทคนิคการแต่งคำประพันธ์สำหรับใช้ในการแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ได้ใช้ระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน ทำให้องค์ความรู้ได้เผยแพร่ไปยังผู้สนใจทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้วยเพลงองค์ความรู้ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย ภายใต้กระบวนการจัดการความรู้ (KM Process) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) ได้แก่ คน เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ ทั้งนี้สามารถกล่าวได้ว่า คน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการจัดการความรู้ เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือนำไปสู่การเข้าถึงความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำความรู้ไปใช้ได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น และคนจะเป็นผู้บริหารจัดการ เพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ ปรับปรุง พัฒนาขึ้นในองค์กร เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กรมศิลปากร. (๒๕๔๒). *วิพิธทัศนา พร้อมคำอธิบายชุดการแสดงและภาพประกอบ*. กรุงเทพมหานคร:

เชว่น พรินต์กรูป.

ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๖). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔* (พิมพ์ครั้งที่ ๒).

กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. ๒๕๖๐. *รำสำนักในพระมหากษัตริย์คุณอย่างหาที่สุด*

มิได้(ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=q8OuBTGGWsM>. ๑๐
กันยายน ๒๕๖๔